

Shrnutí hlavních poznatků

- Na konci roku 2016 žilo v Jihomoravském kraji 369,4 tisíc obyvatel ve věku 29 let a méně. Mladá generace tak tvořila necelou třetinu populace kraje, proti roku 2001 se počet juniorů snížil o 69 tisíc. V letech 2001 až 2016 se každoročně zvyšoval počet osob ve věku 0–4 let, naopak každoročně klesal počet osob ve věku 15–19 a 20–24 let. Průměrný věk obyvatel kraje se za 26 let zvýšil o 3 roky na 42,2 roku. Obyvatelstvo s nejvyšším podílem mladé generace se nachází v zázemí krajského města.
- Porodnost v kraji se od roku 2001 postupně zvyšovala. Od roku 2007 počet narozených vždy přesahoval hranici 12 tisíc, 13 193 živě narozených v roce 2016 byl po roce 2008 počet druhý nejvyšší. Zvyšoval se ale i průměrný věk matek i průměrný věk prvorodiček, klesal tak podíl matek ve věku do 29 let. Matce, již se v roce 2016 narodilo dítě, bylo v průměru 30,9 roku (o 3,6 roku více než v roce 2001), matka prvorodička měla v průměru 29,1 roku (o 3,7 roku více). Rostl také podíl dětí narozených mimo manželství, u matek do 29 let v roce 2015 a 2016 narození mimo manželství tvořili polovinu narozených.
- Se zvyšováním počtu narozených rostla i míra plodnosti žen. Nejvýraznější zvýšení míry plodnosti podle věku žen byly zaznamenány u věkových skupin 30–34 a 35–39. Počet potratů v kraji se postupně snižoval až na historicky nejnižší hodnotu v roce 2016, kdy bylo zaznamenáno 3 413 potratů. Výrazně poklesl podíl potratů u žen do 29 let, a to z 57,1 % v roce 2001 na 36,7 % v roce 2016. Nejvyšší míra potratovosti byla zjištěna u žen ve věku 30–34 let.
- Počet zemřelých celkem v kraji v letech 2001 až 2016 kolísal, ovšem počet zemřelých do 29 let se snižoval. Nejvíce zemřelých v juniorském věku bylo zaznamenáno v roce 2002, a to 218, nejméně právě v roce 2016, a to 118. Mezi mladými zemřelými dlouhodobě převažují muži (podíl v rozmezí 60,3 % až 76,7 %). V obecnosti je to důsledek vyššího podílu mužů u zemřelých na vnější příčiny (dopravní nehody, sebevraždy). Novorozenecká a kojenecká úmrtnost byla v letech 2015 a 2016 na nejnižší úrovni posledních let.
- Počet 5 837 uzavřených sňatků v roce 2016 byl 3. nejvyšší v uplynulých 16 letech. Plně se ale projevil trend odkládání sňatků do vyššího věku. Poklesl podíl ženichů i nevěst do 29 let, ženich i nevěsta do 19 let je spíše raritou. Průměrný věk snoubenců při prvním sňatku se zvýšil o více než 4 roky na 32,1 roku u ženicha a na 29,3 roku u nevěsty.
- Počet 2 758 rozvodů v roce 2016 byl nejnižší z uplynulých let, přetrvává však vcelku vysoký podíl rozvodů s nezletilými dětmi, tvořily zpravidla tři pětiny z celkového počtu rozvodů. Poklesl ale počet i podíl rozvodů mužů i žen ve věku do 29 let. Mladí rozvedení muži v roce 2016 tvořili 4,7 % z rozvedených mužů (v roce 2001 20,7 %) a mladé rozvedené ženy 8,8 % z rozvedených žen (31,9 % v roce 2001).
- Migrace mladé generace v letech 2001 až 2016 tvořila podstatnou část pohybu obyvatelstva v kraji. Přistěhovalí do 29 let v průměru tvořili 55 % přistěhovalých celkem, vystěhovalí do 29 let pak téměř polovinu vystěhovalých celkem. V letech 2001 až 2016 byl úbytek obyvatel stěhováním zaznamenán pouze v prvních 2 letech uvedeného období, ovšem přírůstek obyvatel ve věku 15–29 let byl kromě roku 2001 zaznamenán v každém roce.
- V Jihomoravském kraji žilo na konci roku 2016 téměř 14 tisíc mladých cizinců. V posledních letech nejvýrazněji rostl počet cizinců v dětském věku. Mezi cizinci je nejvíce osob ze Slovenska a Ukrajiny. Téměř tři čtvrtiny mladých cizinců žije v Brně.
- Podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 mělo v kraji obvyklý pobyt 388 tisíc obyvatel ve věku do 29 let, tvořili třetinu obyvatel kraje. Jen desetina populace do 29 let žila v manželství. Mladá generace se hlásila k české národnosti a převážně byla bez náboženské víry, ovšem velká část se k těmto dvěma otázkám nevyjádřila. Čtyři pětiny obyvatel do 14 let se narodily v obci bydliště, ve skupině osob ve věku 25–29 let rodáci tvořili již jen polovinu celku.
- Dlouhodobá prognóza budoucího vývoje stavu obyvatel Jihomoravského kraje předpokládá snižování celkového počtu obyvatel ze současných 1,18 milionů na 1,12 milionů v roce 2050. Předpokládá se i snížení počtu obyvatel v juniorském věku ze současných téměř 370 tisíc na 303 tisíc. Změna věkové struktury povede k růstu indexu stárí i indexu ekonomického zatížení.
- Podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 měla třetina mladé generace úplné střední vzdělání s maturitou, dalších 28 % juniorů v kraji mělo dosud jen základní vzdělání a 14 % mladých osob mělo vysokoškolské vzdělání. Vzdělanost mladé generace je nejčitelněji profilovaná ve věkové skupině 25–29 let, kde dvě třetiny osob v tomto věku měly středoškolské vzdělání s maturitou či vyšší. U žen v tomto věku dokonce téměř třetina z nich měla vysokoškolské vzdělání. Podíl vysokoškoláků v této věkové skupině obyvatel byl mezi kraji druhý nejvyšší.

- Již 4 roky přesahuje počet dětí v mateřských školách v kraji hranici 40 tisíc. Během 10 let se jejich počet zvýšil o 9 tisíc. Mezi dětmi ve školkách narůstá podíl dětí do 3 let, přesahuje desetinu, ale mezi kraji patří k nejnižším. V roce 2016 bylo podáno téměř 22 tisíc žádostí o umístění do mateřské školy, celé třetiny z nich však nebylo vyhověno. Tento podíl naopak mezi kraji patřil k nejvyšším.
- Počet žáků základních škol se zvyšoval až v posledních 6 letech a v roce 2016 dosáhl 99 tisíc. Výrazně se zvýšily pouze počty žáků na 1. stupni základní školy a počty nově přijatých žáků do 1. ročníku. Jen mírně vzrostl počet žáků na 2. stupni i počet žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku na základní škole. Téměř 5 tisíc dětí plnilo základní povinnou školní docházku v nižších ročnících středních škol.
- Nároky na kapacity středních škol se snižovaly, neboť počet středoškoláků během 10 let poklesl o 30 % na 46 tisíc. Vlivem demografického vývoje v kraji postupně klesal počet nově přijatých žáků do 1. ročníku jednotlivých oborů středního vzdělávání. Nejvýraznější propad byl zaznamenán u oborů středního vzdělávání s maturitní zkouškou (odborné) a u středního vzdělávání s výučním listem. Relativně nejnižší pokles byl u počtu žáků gymnázií. V důsledku poklesu stavu žáků klesal i počet absolventů středních škol. Téměř tři čtvrtiny z nich absolvovaly vzdělávání ukončené maturitní zkouškou.
- Na veřejných a soukromých vysokých školách v Jihomoravském kraji studovalo v roce 2016 celkem 53,4 tisíc studentů státního občanství ČR. Od roku 2007 se jejich počet snížil o 12,5 tisíc. Bydliště v Jihomoravském kraji mělo v roce 2016 29,8 tisíc studentů vysokých škol se státním občanstvím ČR (studovali v kraji či v jiných krajích). Počet jihomoravských vysokoškoláků se proti roku 2007 snížil o 7,0 tisíc.
- Podle výsledků výběrového šetření pracovních sil se počet obyvatel ve věku 15–29 let v kraji od roku 2001 snížil o 74 tisíc na 189 tisíc a jejich podíl v populaci ve věku 15 a více let poklesl na pětinu. Celkem 51 % příslušníků mladé generace bylo v roce 2016 ekonomicky aktivní, podíl však proti roku 2001 poklesl o 4 procentní body. Míra ekonomické aktivity v mladé generaci byla vždy vyšší u mužů, u obou pohlaví byla vyšší se zvyšujícím se věkem. Ve vývoji v čase podle pohlaví a věkových skupin (15–19, 20–24 a 25–29 let) se však v kraji vymykala míra ekonomické aktivity žen ve věku 25–29 let, která jako jediná byla v roce 2016 proti roku 2001 vyšší.
- Podle výsledků SLDB 2011 bylo v kraji 100 tisíc zaměstnaných ve věku 15–29 let. Tři pětiny z nich byly ve věku 25–29 let. Většina mladých zaměstnaných byla v pozici zaměstnance, desetina mladých však podnikala. Z odvětví ekonomické činnosti mladých zaměstnaných byly kromě průmyslu výrazně zastoupeny „ostatní činnosti“. Mezi hlavními třídami zaměstnání převládaly pozice specialistů, technických a odborných pracovníků, a především u mužů řemeslníci a opraváři. Více než tři čtvrtiny zaměstnaných žen ve věku 20–29 let měly vzdělání ukončené maturitou či vyšší.
- Podle výsledků SLDB 2011 více než 29 tisíc zaměstnaných příslušníků mladé generace vyjíždělo za prací mimo obec svého bydliště. Ze zaměstnaných ve věku 25–29 let téměř tři pětiny vyjíždí do jiných správních obvodů ORP v kraji, jen 5 % z nich za prací vyjíždí do zahraničí.
- Výdělky mladých zaměstnanců zaostávaly za průměrnými výdělky celkem, a to v podnikatelské i nepodnikatelské sféře. Výdělky v nepodnikatelské sféře byly ve srovnání s podnikatelskou sférou vyšší. V obou sférách jsou výdělky mužů zpravidla vyšší než výdělky žen, výjimku tvořily výdělky mužů v mladé generaci v nepodnikatelské sféře. Mediány výdělku zaměstnanců ve věku 20–29 let sice mezi kraji zaujímaly popřední místa, ale byly nižší než republikový průměr.
- Na konci dubna roku 2016 byl v kraji téměř 2,1 tisíc nezaměstnaných absolventů škol a více než 300 nezaměstnaných mladistvých. Jejich počet v posledních 4 letech postupně klesal. Zvyšoval se naopak počet volných pracovních míst určených pro tuto skupinu nezaměstnaných. Podle vzdělání největší skupinou mezi absolventy byli absolventi škol s úplným středním odborným vzděláním bez vyučení, ale nejvyšší míra nezaměstnanosti byla mezi absolventy se středním vzděláním s výučním listem.
- V evidenci úřadů práce v kraji bylo na konci roku 2016 48,3 tisíc uchazečů o zaměstnání, 11,2 tisíc z nich bylo ve věku do 29 let. Od roku 2002 počet nezaměstnaných v mladé generaci klesl na polovinu. Mladí uchazeči o zaměstnání tak v kraji na konci roku 2016 tvořili téměř 23 % z celkového počtu uchazečů, ale ve správních obvodech ORP Pohořelice, Rosice a Židlochovice tvořili více než čtvrtinu z celkového počtu uchazečů. Naopak v SO ORP Mikulov jejich podíl nedosáhl ani 20 %.
- Téměř 24 % ze 167 tisíc hospitalizací u poskytovatelů lůžkové péče v roce 2015 tvořili pacienti mladší 29 let. Nejvyšší počty ukončených hospitalizací u mladé generace v přepočtu na 1 000 obyvatel stejného věku byly registrovány u pacientů ve věku 1–4 roky a 25–29 let. Nejčastějším důvodem hospitalizace mladých pacientů byly nemoci dýchací soustavy a poranění, otravy a následky vnějších příčin.

- Jeden registrovaný pacient ve věku 0–18 let v průměru 6krát ročně navštíví ordinaci praktického lékaře pro děti a dorost. Mezi kraji je tato hodnota druhá nejvyšší. Většina provedených ošetření jsou léčebné, pouze 20 % má preventivní charakter. Největší podíl mezi registrovanými pacienty tvořily děti ve věku 1–4 roky a mládež ve věku 15 a více let. Z ročních prohlídek dětí vyplynulo, že více než třetina kojenců v kraji byla kojena 6 měsíců a déle.
- Kouření nastávající matky může ovlivnit zdravotní stav očekávaného dítěte. Budoucí rodičky v kraji jsou ale odpovědné a počet kouřících v přepočtu na tisíc budoucích matek byl mezi kraji druhý nejnižší. Na druhé straně nejnižším mezi kraji byl podíl budoucích rodiček, které podstoupily ultrazvukové vyšetření v prvním trimestru těhotenství. Příslušníci mladé generace jsou častým hostem v alergologických ordinacích. K nejčastějším diagnózám patří senná rýma, astma a stálá alergická rýma.
- Klienty vybraných sociálních služeb se v roce 2016 v kraji stalo téměř 5,5 tisíc osob ve věku 18 let a méně. Nejvýznamnější roli v posledních 8 letech sehrávala nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, v roce 2016 jejich služeb využilo 3,5 tisíc klientů.
- Výdaje na dávky státní sociální podpory v kraji v roce 2016 dosáhly téměř 4 miliard korun, z toho 2,6 mld. Kč (více než tři pětiny z celkového objemu) bylo třeba na rodičovský příspěvek. Za 5 let se ale počet dávek i objem dávek na rodičovský příspěvek snížil o desetinu. Výdaje na přírůstek na dítě, které v roce 2016 činily 303 mil. Kč a tvořily 7 % z celkového objemu dávek, proti roku 2012 poklesly o 20 %.
- V náhradní rodinné péči bylo v roce 2016 v kraji více než 1 600 dětí, jejich počet se během 9 let zdvojnásobil. Bylo mezi nimi i 65 dětí se zdravotním postižením. V kraji bylo i 660 dětí s nařízenou ústavní výchovou a 12 dětí s uloženou ochrannou výchovou. V obou případech byly počty mezi kraji 3. nejvyšší.
- Siroťčí důchod v průměrné výši 5 815 Kč v kraji v roce 2016 pobíralo 4 tisíce osob. Počet příjemců důchodu se za 9 let snížil o 1 100 osob, důchod vzrostl o 18 %. Siroťčí důchod žen o 67 Kč převyšoval důchod mužů.
- V Jihomoravském kraji bylo v roce 2016 téměř 37 tisíc držitelů průkazů zdravotně postižených. V tomto počtu bylo i 1 700 osob v juniorském věku. Téměř dvě třetiny juniorů s průkazem zdravotně postižených mají nejvyšší stupeň zdravotního postižení.
- Podle výsledků SLDB 2011 bylo v kraji téměř 32 tisíc domácností, v jejichž čele stála osoba ve věku 15–29 let. Mezi nimi bylo 13,1 tisíc rodinných domácností a 18,6 tisíc domácností jednotlivců. Většina mladých domácností bydlela v bytech (téměř 98 %), v nevelkém počtu nouzových obydlí bydlely zpravidla mladé domácnosti jednotlivců.
- V domácnostech jednotlivců ve věku 15–29 let bylo 9,9 tisíc mužů a 8,7 tisíc žen. Z hlediska rodinného stavu u obou pohlaví převažovali svobodní, především v nižším věku. Ve věkové skupině 25–29 let se zvyšoval podíl ženatých (6,4 %) či vdaných (9,2 %), ale i podíl rozvedených (2,2 %, resp. 3,1 %). Tři čtvrtiny mladých domácností jednotlivců žily samostatně v bytě.
- Mezi domácnostmi s osobou v čele ve věku 15–29 let v kraji bylo 9,6 tisíc domácností tvořených jednou úplnou rodinou a 3,5 tisíc domácností tvořených jednou neúplnou rodinou. Téměř polovinu domácností mladých úplných rodin tvořily nesezdané páry.
- Polovina mladých domácností tvořených úplnou rodinou bydlela ve vlastním bytě, u domácností tvořených neúplnou rodinou to byla jen třetina. Téměř 15 % mladých domácností jednotlivců bydlelo v bytech se sníženou kvalitou. Mladé rodinné domácnosti měly v porovnání s rodinnými domácnostmi bez rozdílu věku osob v čele domácnosti byty s menší průměrnou obytnou plochou, a to v bytech v rodinných i bytových domech.
- Aktivní využití volného času dětem v kraji nabízejí základní umělecké školy, školní družiny, školní kluby a střediska volného času. Umělecké školy v roce 2016 v kraji navštěvovalo téměř 29 tisíc žáků, což byl mezi kraji nejvyšší počet. V družinách a školních klubech v kraji bylo zapsáno více než 44 tisíc dětí, za 10 let se počet dětí v družinách zvýšil o polovinu a počet dětí ve školních klubech o desetinu. Počty žáků ve střediscích volného času vzrostly o čtvrtinu.
- Internet používá 97 % příslušníků populace ve věku 16–29 let, tři pětiny této generace má internet v mobilu. Ve srovnání s celkovou populací jsou podíly juniorů provozující jednotlivé činnosti na internetu dvojnásobné.
- K aktivnímu využívání volného času patří také četba. Mezi registrovanými čtenáři knihoven v kraji bylo téměř 39 tisíc dětí ve věku do 15 let. Počet „dětských čtenářů“ se během 6 let zvýšil o 1 tisíc.

- Negativní jevy provází i život mladé generace. Mládež ve věku do 17 let v roce 2016 spáchala téměř 400 trestných činů. Téměř polovinu tvořily majetkové trestné činy. V souvislosti s trestnou činností bylo stíháno či vyšetřováno 560 osob ve věku do 17 let. Více než 4% podíl měla mládež na celkovém počtu násilných trestných činů.
- Podle výsledků výběrového šetření o zdraví se v české populaci ve věku 15–24 let mezi kuřáky řadily téměř dvě pětiny mužů a pětina žen. Alkohol v tomto věku nekonzumovalo 13 % mužů, ale 3 % mužů alkohol požívalo denně. Mezi ženami v daném věku bylo 17 % abstinetek.
- Z přehledů činnosti praktických lékařů pro děti a dorost vyplynulo, že v roce 2015 bylo v souvislosti se zneužíváním návykových látek v ordinacích v kraji evidováno téměř 500 pacientů ve věku do 18 let. Detoxikaci od návykových látek v kraji absolvovalo více 1 400 osob, z toho bylo 47 ve věku do 19 let.
- V roce 2016 bylo v kraji hlášeno 7 tisíc dopravních nehod. Mezi 49 oběťmi nehod byly i 2 děti do 15 let. Na počtu lehce zraněných se během 7 let děti podílely v průměru 8 %, na počtu těžce zraněných 5 %. Z celkového počtu dopravních nehod v roce 2016 v kraji 5,6 tisíc nehod zavinili řidiči motorových vozidel. Z tohoto počtu byla pětina řidičů-viníků ve věku do 29 let. Podíl mladých řidičů na dopravních nehodách ale během 7 let poklesl o 5 procentních bodů a mezi kraji patřil k nejnižším.
- Při volbách do krajského zastupitelstva v roce 2016 bylo v seznamech voličů zapsáno více než 952 tisíc voličů, jejich počet se od roku 2000 zvýšil o 47 tisíc. Podle údajů demografické statistiky bylo na konci roku 2016 v kraji 158 tisíc osob ve věku 18–29 let, ovšem jejich počet, tedy počet mladých voličů, proti roku 2000 poklesl o 62 tisíc.
- Volební aktivita mladých, vyjádřená účastí v kandidátkách ve volbách do krajského zastupitelstva, ale vzrostla. V roce 2000 bylo mezi kandidáty jen 60 mladých (7,7 % z celku), v roce 2016 to byl již dvojnásobek (116 kandidátů, tj. 10,0 % z celku). Úspěšnost mladých kandidátů ve volbách do krajského zastupitelstva byla ale velmi nízká – v roce 2000 i v roce 2016 byl mezi zastupiteli pouze 1 zvolený ve věku do 29 let.
- Při posledních volbách do obecních zastupitelstev v roce 2014 bylo mezi kandidáty 3 422 kandidátů ve věku 18–29 let a tvořili 11,7 % z celkového počtu kandidátů v kraji. Počet i podíl mladých kandidátů ale byl ve srovnání s volbami v roce 2010 nižší – počet poklesl o 413 kandidátů a podíl na celku se snížil o 1,0 procentního bodu.
- Pokles počtu mladých kandidátů doprovázel i pokles jejich úspěšnosti. V zastupitelstvech obcí v roce 2016 bylo 434 zastupitelů ve věku 18–29 let, tvořili 6,0 % z celkového počtu zvolených zastupitelů. V roce 2010 byl počet mladých zastupitelů o 82 osob vyšší, podíl na celku byl vyšší o 1,2 bodu. Volební aktivita mladých kandidátů i jejich nejvyšší úspěšnost byla v rámci kraje v roce 2014 zaznamenána v obcích s méně než 200 obyvateli.

